

**Recenzja rozprawy doktorskiej
Pani mgr Anny Jochymek
w związku z postępowaniem o nadanie stopnia doktora
w dziedzinie sztuk plastycznych, w dyscyplinie artystycznej sztuki piękne
wszczętym przez Radę Wydziału Komunikacji Multimedialnej
Uniwersytetu Artystycznego w Poznaniu**

Dane personalne i wykształcenie:

Pani Anna Maria Jochymek urodziła się 23.11.1988 roku w Rybniku. W latach 2004-2007 uczyła się w II Liceum Ogólnokształcącym im. Władysława Broniewskiego w Koszalinie, w klasie o profilu biologiczno - medycznym. Następnie w latach 2007 – 2008 była słuchaczką Akademii Fotografii w Warszawie. W 2008 roku rozpoczęła studia na Uniwersytecie Artystycznym w Poznaniu na Wydziale Komunikacji Multimedialnej, na którym w 2011, w Pracowni Fotografii Dokumentalnej prof. Piotra Chojnackiego obroniła dyplom licencjacki w specjalności fotografia. Od października 2011 roku do czerwca 2013 roku studiowała na Wydziale Sztuki Mediów Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. Studia zakończyła otrzymaniem dyplomu z wyróżnieniem, w Pracowni Działań Przestrzennych prof. Mirosława Bałki w specjalności Sztuka Mediów.

Następnie w 2015 roku rozpoczęła studia III stopnia; interdyscyplinarne studia doktoranckie, na Wydziale Komunikacji Multimedialnej, Uniwersytetu Artystycznego w Poznaniu. Od 2017 do 2019 roku przebywała na rezydencji jako studentka/naukowiec w Slade School of Fine Arts (UCL) w Londynie, Anglia. Tam kontynuuje edukację i tam właśnie zrealizowała swoją pracę doktorską.

Przebieg pracy zawodowej:

Działalność zawodową pani Anny Jochymek można podzielić na dwa obszary. Jeden z nich wynikający z czysto bytowych przesłanek budzi moje uznanie ze względu na fakt, iż stanowi dowód na próbę utrzymania się o własnych siłach młodej osoby w dużych metropoliach takich jak Warszawa czy Londyn. To praca w kancelarii adwokackiej czy w sklepach odzieżowych. Drugi jednak obszar, istotniejszy dla tej recenzji, to praca związana ze szkolnictwem artystycznym. Tu należy wspomnieć, iż mgr Anna Jochymek była w latach 2013-2015 asystentką prof. Mirosława Bałki w Pracowni Działań Przestrzennych na Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. Istotnym jest fakt, że w latach 2012 -2016 doktorantka pełniła także funkcję dyrektorki artystycznej gazety festiwalowej „Na Horyzoncie” wydawanej jako dodatek do Wrocławskiej Gazety Wyborczej podczas trwania 12, 13 i 16 edycji festiwalu T-Mobile Nowe Horyzonty we Wrocławiu.

Ocena dorobku twórczego i artystycznego:

Dorobek twórczy i artystyczny mgr Anny Jochymek wydaje mi się niezwykle znaczący. Realizowane przez nią wystawy są swoistą mapą rozwoju doktorantki. Warto tu prześledzić choćby tytuły wystaw by móc odnieść się do charakteru jej działań artystycznych. Przykładem mogą być dwie prezentacje; jedna z 2014 roku *Zdobyć Przestrzeń!*, prezentowana w Warszawie czy *Pomnik Człowieka Normalnego* z 2015 roku, prezentowana na Malta Festival w Poznaniu.

Potwierdzają one obszar analiz twórczych mgr Jochymek. Stawiają w centrum jednostkę, walkę o przestrzeń i obszar nie tylko w wymiarze fizycznym, ale w stosunku do rzeczywistości jako układu zbioru umów społecznych. Co ważne, pokazują te zagadnienia w złożonym świetle. Ukazując, a nie oceniając.

Łącznie doktorantka zrealizowała 7 wystaw indywidualnych w latach 2008 - 2018 i aż 38 (sic!) wystaw zbiorowych w latach 2010 – 2019, co jak na etap realizacji przewodu doktorskiego jest wynikiem imponującym. Zwłaszcza, że kilka z nich miało miejsce poza granicami polski. Pośród wspomnianych wystaw zbiorowych na szczególną uwagę zasługują moim zdaniem:

2019 *Her Own Way. Female Artists and the Moving Image in Art in Poland: From 1970s to the Present*, Tokyo Photographic Art Museum, Tokio, JP

2019 *Sharing Borders*, The Slade Research Center, Slade School of Fine Art (UCL), Londyn, UK

2017 *Never. Interdyscyplinarny projekt badawczy "Pamięć, przyjemność, wstyd. Przestrzeń publiczna Beratu"*, Galeria Spokojna, Warszawa, PL

2014 *Invisible City*, Our Monster Gallery, Seoul, KS

2012 *Masquerade*, Centrumfotografii, Stockholm, SE

Analizując tę część dokumentacji mam wrażenie, że Jochymek realizuje się, podobnie jak jej prace, w układzie wspólnoty. To z niej zdaje się czerpać siłę i inspirację. Dlatego wystawa zbiorowa, podczas której jej prace mogą wejść w dialog z innymi realizacjami, wydaje się dla niej szczególnie nośnym terenem wypowiedzi twórczej. Właśnie wystawy zbiorowe, od 2010 realizowane po kilka rocznie, są znakiem potwierdzania się, ciągłej weryfikacji. Mam poczucie, że Jochymek stawia się w roli jednostki, a grupie artystów nadaje formę społeczności na tle której sama się przegląda.

Oprócz wzmożonej aktywności twórczej doktorantka realizuje znaczące rezydencje artystyczne, które stanowią dodatkowy kontekst doświadczenia wielokulturowości;

2018 Honorary PhD Artist in Residence, Slade School of Fine Art (UCL), Londyn, UK

2014 Geumcheon Art Factory, Seoul, KS

2012 Performance Space Studio, Londyn, UK

Na podstawie tych faktów, ilości i jakości przedstawionych w dokumentacji oraz portfolio prac oraz aktywności wystawienniczej oceniam dorobek artystyczny mgr Anny Jochymek jako znacznie przekraczający wymogi na poziomie przewodu doktorskiego.

Nagrody i wyróżnienia:

Znaczące dla tej recenzji wydają się być nagrody i wyróżnienia, które stały się udziałem mgr Anny Jochymek.

2019 *The Digital Diaspora*, wybrana do udziału w wymianie wystawienniczej zorganizowanej w partnerstwie między Centrala, Birmingham, UK i Studio 44, Sztokholm, SE

2015 *Studio Otwarte*, wygrana w konkursie na projekty performatywne w Komunie// Warszawa, Warszawa, PL

2013 *Wyróżnienie Rektorskie* za pracę dyplomową *Bâton Fleurdelisé* - Pracownia Działań Przestrzennych prof. Mirosława Bałki, Warszawa, PL

2012 *Stypendium Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego*

2011 *Stypendium Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego*

2011 *udział w projekcie N.A.T.U.R.E. (New Art Tours Undergraduate Researchers Experience)*. Polsko - norweskie warsztaty zakończone dwiema wystawami, Poznań, Kabelvåg, PL / N

Stanowią one niejako weryfikację jej działań artystycznych, nie tylko na poziomie polskim i środowiskowym, ale mają rangę nagród Ministerialnych i międzynarodowych.

Ocena dorobku dydaktycznego i organizatorskiego:

Działalność artystyczną dopełnia doktorantka trzema równoległymi obszarami swojej aktywności mającej na celu popularyzację i upublicznianie zagadnień związanych ze sztuką wizualną.

- Przygotowaniem i prowadzeniem wykładów, łącznie w latach 2012-2020 zorganizowała ich aż 12, z czego moim zdaniem najistotniejsze to;

2018 *Home Girls — Women Redefining the Domestic Sphere* - dyskusja panelowa, goście: Anna Jochymek, Maja A. Ngom, Paola Ciarska, prowadzenie Maggie Kuzan, Calvert 22 Foundation, Londyn, UK

2013 *Responsibility*, Mirosław Bałka i Anna Jochymek, seria otwartych wykładów *This & That*, Umeå School of Architecture, Umeå, SE

- Tworzeniem i stroną produkcyjną warsztatów, z których najistotniejsze wymieniam poniżej przywołując ich założenia i miejsce realizacji ze względu na znaczenie dla ewolucyjności samej, omawianej już, twórczości artystki.

2018 *Deep listening workshop*

- Warsztaty dla performerów uczestniczących w projekcie "Melodia Nostalgii"
- Miejsce: Centrala Space, Birmingham, UK

2017 *utopia/dystopia*

- Warsztaty przeprowadzone z grupą studentów z Tama Art University w Tokio, Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie i Uniwersytetu Artystycznego w Poznaniu
- Miejsce: Galeria Spokojna, Warszawa, PL

2017 *Re-vitality. Performative workshop*

- Warsztaty przeprowadzone z grupą studentów z Tama Art University w Tokio
- Miejsce: Koganei Art Spot, Tokyo, JP

2017 *STOP.LATO*

- Warsztaty przeprowadzone z grupą studentów z Pracowni Działań Interdyscyplinarnych i Fotografii prof. Piotra Kurki, Uniwersytet Artystyczny w Poznaniu
- Miejsce: Uniwersytet Artystyczny w Poznaniu

2017 *Ciało do ciała*

- Warsztaty przeprowadzone z grupą studentów z Pracowni Działań Interdyscyplinarnych i Fotografii prof. Piotra Kurki, Uniwersytet Artystyczny w Poznaniu
- Miejsce: Uniwersytet Artystyczny w Poznaniu

- Koordynowaniem projektów artystycznych związanych z działalnością Pracowni Działań Przestrzennych profesora Mirosława Bałki (realizowane na Wydziale Sztuki Mediów, ASP w Warszawie w latach 2013-2015)

2015 *Wspomnienie płaczącego drzewa i motyla pijącego łzy, jest jak światło w kościele do którego prowadzi most wiodący przez rzekę i jej brzeg, na którym stoi gromada niosąca w ciszy wykładzinę do biblioteki, gdzie są szklane drzwi, porządek i alarm.*

- wystawa studentów Pracowni Działań Przestrzennych na Międzynarodowym Biennale Sztuki Mediów WRO "Test Exposure" w budynku Biblioteki Uniwersyteckiej, Wrocław.

2014 *Μύθοι. Myths. Students/Artists/Teachers. A process of exchange*

- międzynarodowa współpraca studentów Pracowni Działań Przestrzennych i Pracowni Wideoinstalacji Donatelli Landi, ASP w Rzymie

2014 *S-NOW a personal form of architecture*

- międzynarodowa współpraca studentów Pracowni Działań Przestrzennych i Umeå School of Architecture - The Laboratory for Sustainable Architectural Production

Ocena rozprawy i pracy doktorskiej:

Przechodząc do właściwej części niniejszej recenzji; praca doktorska mgr Anny Jochymek, której promotorem jest prof. dr hab. Piotr Kurka składa się z części teoretycznej i zrealizowanego dzieła praktycznego.

Część teoretyczną stanowi rozprawa pod tytułem; „Kryształ masy. Przestrzeń strachu w społeczeństwie współczesnym“. Jest to tekst składający się z siedmiu części o następujących tytułach; „Wstęp”, „O kryształ masy”, „O rolkach”, „O mundurze”, „O architekturze”, „O strachu” oraz „Zakończenie”. W jej skład wchodzi także reprodukcje kilku realizacji artystycznych oraz doktorskiej pracy praktycznej autorki, bibliografia oraz spis ilustracji. Całość liczy 107 numerowanych stron i jest dołączona do dokumentacji w postaci autorskiego wydawnictwa.

Pozwolę sobie najpierw odnieść się właśnie do opisu dzieła. Mimo, iż nie może stanowić ono przedmiotu oceny, chciałbym podkreślić jego szczególną wartość analityczną i obszerność. Zwłaszcza w wypadku takiej pracy jak ta, sięgającej po symbolikę i szerokie pola odniesień

kulturowych, istotne wydaje mi się wnikliwe opisanie założeń i kontekstów z którymi artystka się zmagala.

Bardzo trafnie o tym połączeniu pisze sama doktorantka;

Moja metodologia badawcza łączy podejście teoretyczne ze stworzonym przeze mnie video-performancem „Kryształ masy”. W projekcie główną bohaterką jest żołnierka ubrana w mundur Wojska Polskiego, która na rolkach podąża wzdłuż pierwszej, historycznej granicy Londinium, wyznaczonej przez, nieistniejący już, Mur Rzymski. Nawiązując do koncepcji „kryształów masy” Eliasa Canettiego, postać samotnej żołnierki na rolkach staje się ucieleśnieniem potencjału do inicjowania zmiany kształtu rzeczywistości i odwrócenia znaczeń, który nosi w sobie każda jednostka.

Dysertacja doktorska mgr Anny Jochymek, str.9

Całość w sposób niezwykle trafny pomaga w przeprowadzeniu recenzji pracy praktycznej. Jest tekstem napisanym ze świadomości zarówno odniesień historycznych, wiedzy o czysto humanistyczno-filozoficznej naturze, ale także, a może przede wszystkim empatii w stosunku do ludzi i świata, która może być kształtowana tylko przez wrażliwość artystyczną a nie godziny spędzone w bibliotece. Doktorantka śledzi idee filozoficzne do których odnosi się w obrębie swojej pracy praktycznej. Analizuje je i łączy tworząc nowe, bardzo interesujące założenia. Nie brakuje w pracy jednak myśli niezwykle cennych, odnoszących się do rodziny; przestrzeni i wspomnień. W swojej dysertacji autorka przybliżyła swoje poszukiwania w obszarze wiedzy, która stanowi materię tej realizacji. Część teoretyczna stanowi w pełni opracowane i wyczerpujące zaplecze myślowe potrzebne do pełnego odbioru pracy praktycznej.

Chcąc się do niej odnieść na wstępie trzeba zaznaczyć, że Anna Jochymek jest artystką realizującą się na polu działań performatywnych, choć wywodzi się z obszaru fotografii. Myślę, że właśnie tu powinniśmy szukać jej zamiłowania do wideo-artu i faktu, że jej realizacja doktorska jest rodzajem performance'u do kamerowego

Punktem odniesienia do analizy pracy wydaje mi się jej dyplom, *Bâton Fleurdelisé*, z 2013 roku. Praca która za teren działań obrała sobie wypełnioną saletrą potasową, siarką i węglem sałę wystawienniczą. Do tak przygotowanej, podzielonej na równe pasy przestrzeni wchodził strażnik w wojskowym mundurze i pałac papierosa raz za razem opuszczał przestrzeń by po chwili do niej wrócić.

Praca dla mnie bardzo ważna, nie tylko ze względu na naturę dyplomu, wieńczącą pewien okres rozwoju. Ważna ze względu na rodzaj deklaracji wobec dalszego etapu działań. Etapu, który zamyka się właśnie realizacją doktorską. Był to początek działań wynikających z połączenia munduru, ładunku przestrzennego i postaci widza jako elementu wytwarzającego realne napięcie. Wydaje mi się, że tego typu analogii do wcześniejszych prac Jochymek, a właściwie pewnej ciągłości twórczej, można doszukać się wiele. Rzadko kiedy w recenzji sięgam w opisie drogi twórczej aż do czasów szkoły średniej. Tutaj biologiczny profil ukończonego liceum, ma ogromne znaczenie. Podobnie jak praca „Przeszczep” z 2016 roku; działanie, interwencja. Przestrzeń miejska, artysta jako pośrednik w działaniach przenoszący rośliny; symbol zasiedlenia. Między społeczne i między klasowe relacje, które Jochymek bardzo precyzyjnie obserwuje i moderuje jednocześnie. Praca o tyle ważna, że w samej realizacji doktorskiej autorka sama migruje i bada.

Wspominam o pracach będących drogą rozwoju autorki, żeby wskazać na elementy pojawiające się w najnowszych pracach doktorantki; konfrontacja, granica, obszar; stałe, dynamiczne kwestie. Potwierdzone z każdym nowym spotkaniem.

Nie inne są elementy, składowe, narzędzia narracji twórczej po które sięga mgr Jochymek w swojej pracy doktorskiej. Wielokanałowym wideo dokumentującym gest performatywny jazdy na rolkach, w mundurze żołnierza polskiego, po obrysie dawnego muru miasta do którego migrowała; Londynu. Artystka wprowadza swoisty kod, który zresztą bardzo sprawnie w pracy teoretycznej rozpisuje. Mundur, to stałość tradycja, władza. Rolki, performance; tymczasowość, rodzaj anarchii, ale także dynamiki skontrapunktowanej z niemal opuszczoną przestrzenią City.

Arena działań mgr Jochymek pozostaje zaś niezmienna; to przestrzeń, działanie. Doświadczenie sobą! Jak sama pisze; rozważa działania performatywne jako działanie rzeźbiarskie. Takim ono rzeczywiście w tej projekcji się staje.

Żyjemy w świecie stereotypów i mundur jednoznacznie kojarzony jest z wojną, śmiercią i manifestacją siły. Choć oczywiście są to niebezzasadne asocjacje, to też nie jedyne. Historia znaczenia munduru jest bardziej skomplikowana. Dla mnie, osoby pochodzącej z rodziny wojskowej, mundur był zawsze symbolem ruchu. „Wyemigrował” niejako do grup rebelianckich walczących o lepszą przyszłość świata, w tym często o zakończenie konfliktów wojennych; „wyemigrował” do świata mody umożliwiając budowanie nowej tożsamości w społeczeństwach; „wyemigrował” do świata technologii, inspirując rozwój przemysłu włókienniczego; „wyemigrował” do Hollywood, żeby poruszyć emocjami milionów widzów.

Dysertacja doktorska mgr Anny Jochymek str.61

Cennym jest dla mnie, że Jochymek w ramach swoich działań nie pozostaje tylko w obszarze doświadczeń osobistych i rodzinnych. Jej praca odnosi się między innymi do Eliasa Canettiego, analizującego psychologię tłumu i mechanizmy cywilizacyjne. Sięga, właśnie na podstawie jego pism, do zagadnienia „kryształów masy” – małych grup nie posiadających władzy, ale będących jej załączkami.

Te fascynacje regulacjami i mechanizmami obowiązującymi w społeczeństwach doktorantka przejawiała już dużo wcześniej. Potwierdza to choćby praca z 2014 roku „Zdobycie przestrzeń”, która polegała na działaniu z przestrzenią i wypełnianiu mieszkania w bloku belkami słomy. Powraca zatem wątek zasiedlania, ale także ulotność i interakcja ze społecznością lokalną.

Cechą charakterystyczną prac realizowanych przez Annę Jochymek jest nie tylko ulotność i działanie w odniesieniu do istniejących reguł społecznych. Jest nią przede wszystkim dyscyplina. Myślę, że patrząc na rodowód artystki można szukać genezy tego zjawiska w wojskowej proweniencji całej rodziny. Ale nie chodzi o dryl, bezmyślną powtarzalność, którą wpajają nam popularne filmy o armii i procesie szkolenia rekrutów. To analityczność i systemowość pracy. Dążenie do celu. Cechy które uważam za niezwykle ważne w pracy artystycznej.

Zatem praca nie jest jednak pozbawiona wątków autobiograficznych. Jochymek w sposób szczególny odnosi się do swoich doświadczeń związanych z pobytem w Londynie. Na wyspie. Na specyficznym obszarze; językowo i kulturowo od polski odmiennym.

Co ciekawe krajem, który mając od setek lat zapędy ekspansywne, imperialne i militarne w ostatnim czasie usztywnia granice i coraz silniej zaznacza swój teren i suwerenność.

Ta autentyczność jest mi, w ocenie całości pracy, niezwykle potrzebna. Mam dzięki niej poczucie wiarygodności działań artystki. Czy dlatego że uzewnętrznia swoje doświadczenia emigranckie (nazywając te wydarzenia migracją)? Tak, ale nie tylko. Głównie ze względu na fakt, że widzi je w szerokim kontekście. Że odnosi je do wielu aspektów rzeczywistości; w skali mikro i makro. Jej własne doświadczenia stają się wzorcem miary. Jak kilogram w Sevres. Stają się autentycznym punktem odniesienia do mierzenia tego co niemierzalne; uczuć i wrażeń; doświadczeń. Już sam ten fakt, umiejętności jego określenia, uważam za znaczące osiągnięcie doktorantki. Na tym jednak Jochymek nie poprzestaje.

Szuka innych parametrów. Mam wrażenie, że artystka widzi w uprawiających skateboarding próbkę papierka lakmusowego sytuacji miejskiej której sama jest częścią. Przygląda się tolerancji miast i ewolucji przestrzennej właśnie w odniesieniu do ich aktywności i w przyzwoleniu na działanie. Jazda na rolkach w tym projekcie, w przestrzeni miejskiej, to manifestacja odmienności. Zarówno mundur jak i rolki to sygnały przynależności do grupy, mniej lub bardziej sformalizowanej. Markowanie efemeryczną obecnością granic miasta; jeżdżenie w obrysie nieobecnego muru. Ponowne zaproszenie do dialogu różnych form i sposobów odczuwania przestrzeni.

Chociaż rolki dawały mi tę niezwykłą prędkość i zauważalność to każdy niewłaściwy ruch był obciążony ryzykiem upadku, urazu, a w najgorszym wypadku groźbą śmierci. W pewnym sensie była to manifestacja odmienności polegająca na zbudowaniu wzajemnego zaufania pomiędzy użytkownikami tej samej przestrzeni. Akceptacji wzajemnych potrzeb i szacunku dla relacji, jaka się między nami budowała.

Dysertacja doktorska mgr Anny Jochymek, str.43

Ostatnim z elementów, do których chciałem się odnieść, jest kwestia dynamiki samej pracy wideo. Autorka bardzo umiejętnie posługuje się zmiennością rytmu sprawiając że pozwala ona wybrzmieć wszystkim kontekstom zawartym w ruchu, kostiumie i scenografii. Przykładem może być 4:12 minuta środkowej projekcji. Z ciągłości ruchu postać zamiera obserwując przebiegających maratończyków. Nagle z osoby wyłamującej się ze schematów staje się uosobieniem mechanizmu i systemu. Dozoru.

Żyjemy i umieramy. Podstawowym potrzebom i pragnieniom przeciwstawione są aspiracje, władza i hierarchia wytworzone wtórnie jako czynniki cywilizacyjne. W ich obrębie odbieramy sobie nawzajem godność i prawo do współistnienia. Przyszło mi dryfować pomiędzy kontekstem akademickim bycia doktorantką i artystką, a sprzedawczynią w sklepie. Jestem przekonana, że przestrzeń strachu w jakiej żyjemy determinuje nasze zachowania wobec innych. Jestem również przekonana, że podstawą do budowania społeczeństwa opartego na wzajemnym szacunku i akceptacji różnic kulturowych i nie tylko, jest zrozumienie, które zaczyna się od nas samych.

Dysertacja doktorska mgr Anny Jochymek str.96

To właśnie temu zrozumieniu, na wielu poziomach sprzyja niniejsza realizacja za którą jestem mgr Annie Jochymek bardzo wdzięczny.

Konkluzja:

Biorąc pod uwagę przytoczone fakty, samą rozprawę i realizację doktorską mgr Anny Jochymek, stanowiącą oryginalne rozwiązanie problemu artystycznego, stwierdzam, iż spełnia ona wymagania określone w art. 13 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Z 2017r., poz. 1789 ze zm.) i w pełni zasługuje na uzyskanie stopnia doktora w dziedzinie sztuk plastycznych w dyscyplinie artystycznej: sztuki piękne.

A handwritten signature in blue ink, consisting of a stylized, cursive script that is difficult to decipher. It appears to be a personal signature, possibly of the author or a representative official.